

VREME ZA IZMENU DAYTONA? Pet godina nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma, vlada zestoko podeljeno misljenje o njegovom uspehu. Pojedinci dokazuju da u njemu ima ozbiljnih propusta i da bi ga trebalo izmeniti ili cak ukinuti. Ima i onih koji tv

Author: [IWPR Balkans](#)

Dragi Daniele,

Krajnji cilj, naravno, predstavlja uclanjenje ovih zemalja u Evropsku zajednicu. To dalje podrazumeva pravovremeno i strogo postovanje ljudskih prava i drugih demokratskih normi. (Ne, Haski sud ne moze biti ostavljen po strani.) To znaci transparentne strukture, ukljucujuci dazeljivu ali uslovljenu pomoc, sa jakim mehanizmima izvestavanja i postovanjem zakona, ne samo na ulici, vec i u poslovnom i finansijskom sektoru. Da bi se to postiglo nisu dovoljne basnoslovne sume novca, stalni prekori i desetine hiljada NATO trupa. Veoma vazan deo ove ravnoteze mora biti razborit, koristan, verodostojan i dugorocan politicki okvir. Najnezdraviji i najnesigurniji politicki okvir ovog regiona je konstitucionalna kula od karata poznata pod imenom Daytonski sporazum. Ovaj dogovor olicenje je uzasnog ratnog kompromisa izmedju ova tri predsednika. Njime se institucionalizuje sam problem koji je trebalo prevladati. Njime je stvorena jedna drzava koja ne funkcioniše i trebalo! bi ga ukinuti sto pre u korist mnogo razboritijeg sporazuma za buducnost.

Nakon pet godina, postoji ocigledan propust koji gotovo da ne treba spominjati (ili smo ga vec zaboravili?) a to je : da Dayton priznaje politicku jedinicu u okviru srpskog entiteta koja se bazira na genocidu. Medjutim, Republika Srpska nije jedini problem. Dok medjunarodna politika nastoji da izgradi jednu demokratsku Bosnu na osnovu medjunarodnih normi prava svakog pojedinca, sve strukture se baziraju na etnickoj osnovi. Ova kontradikcija ne moze opstati. Neko ko nije Srbin, Hrvat ili Bosnjak po zakonu ne moze postati clan predsednistva, a neko ko nije Srbin iz Republike Srpske ne moze ustavno biti izabran na položaj u okviru bosanskog predsednistva, i neko ko nije Hrvat ili Bosnjak iz Federacije Bosne i Hercegovine ne moze biti izabran za bosansko predsednistvo. Stoga je citav politicki diskurs fundamentalno izopacen. Instucionalizovanje politickih partija i struktura na etnickoj osnovi u biti zatvara i bar sto se tice Bosne, neizbežno vodi ka korupciji.

Ovakav sistem podrazumeva potpuno neoperativni niz medjusobno povezanih opstinskih, lokalnih, kantonalnih, saveznih i (nekoliko) drzavnih institucija na teritoriji cele Bosne. Ovo je nedopustivo u duzem vremenskom periodu i nefunkcionalno u kracem. Na primer, medjunarodni fondovi obezbedili su popravku puteva unistenih u toku rata, ali oni su opet zapusteni zbog toga sto su politicke strukture suvise nefunkcionalne da bi ih održavale. Nemam dovoljno prostora da do tancina opisem poteskoce i zastoj koji je ovaj sistem nametnuo procesu privatizacije drzavnih medija, ali posto sam nedavno boravio tamo i pregledao planove, veruj mi, da je taj proces prava nocna mora. Razocaranje brzinom sprovođenja reformi u Bosni je veoma veliko, i zapadne diplomate gorko se zale na popustljivost i korupciju bosanske politike. To sto su te zalbe opravdane, jos jedan je razlog da se radi na iznalazenju novog aranžmana koji neće institucionalizovati ove nevolje. Sigurno je posle pet godina nepr! irodno nastaviti sa izgradjivanjem strukture koja na kraju mora nestati.

Ovo je narocit slucaj usled nedavne odluke ustavnog suda po kojoj je Daytonski politicki okvir stavljen van zakona. Odlukom koja je donesena ovog leta, Sud je presudio da su narodi sve tri etnicke zajednice konstitutivni i uzivaju puna konstitutivna prava u oba entiteta. Jednim potezom, cela struktura osnovana na entitetu dovedena je u pitanje. Ova odluka ce na kraju razoriti osnovu Daytonskog sporazuma. To je neizbežno. To ce sasvim sigurno biti dobra stvar i mi moramo mobilisati svu nasu kreativnost i energiju da se to desi sto je pre moguće.

Pozdrav, Tony

Dragi Tony,

Postoji stvarna potreba da se ide "van Daytona" u nekim stvarima. Tri armije bi trebalo da se integrišu i treba da se usvoji strateska doktrina koja će imati za cilj zaštitu Bosne i Hercegovine, a ne svaku pojedinu zajednicu od druge dve. To će pomoći Bosni da se skoncentriše na članstvo u Partnerstvu za mir. Tri obavestajne službe trebalo bi raspustiti, a stvoriti novu.

Nacionalističkim partijama trebalo bi ukinuti njihove nepravедno stečene prednosti, naročito kontrolu državnih sredstava i patronata. Sramni propisi za izbor u Predsedništvo o kojima govoriš treba da budu izmenjeni i mora se sprovesti reforma gornjeg doma bosanskog parlamenta u kome dominiraju nacionalisti. Međutim, ne vidim zašto bi trebalo da verujem da bi do ovih promena lakše došlo bez Daytona nego sa njim.

Nemam naročit razlog da zagovaram Dayton. To je jedan nesrećan kompromis kojim su zamrznute vojske i nacionalističke političke partije koje su napravile haos od bosanske nezavisnosti. Njegova do tada razradjena struktura i etnički kriterijumi vredjaju svakoga ko veruje u otvorenu, demokratiju koja se zasniva na principu jedan čovek-jedan glas. Istorija Republike Srpske u toku rata, kako si primetio, je olicenje nesreće kao što je i njen posleratni otpor povratku raseljenih lica i izbeglica. Ja ću pozdraviti taj dan kada Bosanci budu sebe videli kao građane sa jednakim pravima, a ne kao Hrvate, Bosnjake i Srbe koje "štite" zakoni svake pojedinačne grupe. Međutim, ti si uglavnom dokazao da je Dayton i dalje održiv instrument koji će na kraju stvoriti Bosnu koja će postati deo

Evrope.

Ustavni sud je stvorio dramatičnu promenu strukture Daytona. Činjenica je da je Sud odlučio da su propisi u ustavima entiteta koji se odnose na konstitutivne narode neustavni pokazuje snagu Daytona, a ne njegovu slabost. Trebalo bi da aplaudiramo i ohrabrimo ovaj Sud da nastavi svoj rad i da omogućimo punu podršku međunarodne zajednice.

Da li si siguran da je Dayton neupotrebljiv? Da li zaista želiš da se on ukine, a da ne znaš šta će se desiti posle toga? Da li si siguran da se može postići nešto bolje? Bilo kakav napor da se počne ispočetka daje ekstremnim nacionalistima još jednu priliku da obnove separatističke zahteve koje je Dayton ugusio. Mnogi ljudi u Zapadnoj Evropi pozdravili bi rusenje Daytona, jer smatraju da potvrđuje da su multi-etničke države neodržive i da je podela neizbežna. To nailazi na odobravanje pojedinaca u Sjedinjenim Državama, koji su uvereni da će se problem rešiti etničkim razdvajanjem Bosanaca i time omogućiti povlačenje američkih trupa.

Dayton nudi potencijal koji ni međunarodna zajednica ni Bosanci još uvek nisu iskoristili. U decembru 1997. godine, Veće za primenu mira dramatično je povećalo moć Visokog predstavnika u donošenju odluka, uključujući pravo da uklanja zvaničnike koji predstavljaju prepreku mirovnom procesu. Do sada su se ove moći koristile povremeno, ali nema razloga zašto se one ne bi upotrebljavale u sveobuhvatnom naporu da se ukloni sto više opstrukcionista i kriminalaca koji se nalaze na vlasti. Kancelarija Visokog predstavnika takođe je stvorila državnu granicnu policiju, koja se pokazala kao značajan dodatak centralnim institucijama koje nisu predviđene u originalnom

Daytonskom sporazumu. Eliminisanje Visokog predstavnika i njegovih moći do kojeg bi došlo ukidanjem Daytona, nikako ne bi koristilo Bosni. Još jedan vid Daytonskog okvira na koji međunarodna zajednica treba da obrati pažnju su ustavna pravila koja daju prioritet pre svega pravima i slobodama zagarantovanim Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola. Ova pravila još uvek nisu iskoriscena u vezi sa zakonima na svim nivoima vlasti u Bosni. Na ovaj način bi verovatno oslabile osnovne baze nacionalističke vlasti i povećala se prava građana bez obzira na njihov etnički identitet.

Centralna vlada Bosne, poznata po svojoj slabosti, može ojačati posredstvom Daytonu. Funkcije komisija za ljudska prava i imovinu stvorene u vreme Daytonu, vraćaju se centralnoj vladi posle pet godina, što znači sada.

Jedinstveno ekonomsko tržište koje je potrebno Bosni radi uklanjanja u Evropsku zajednicu može se ostvariti pomoću regulativnih funkcija koje nisu predviđene Daytonom, ali se mogu lako stvoriti ukoliko postoji politička volja.

Međunarodna i bosanska politička volja predstavlja i dalje kritično pitanje. Sa dramatičnim promenama u Hrvatskoj i Srbiji i nedavnim uspesima umerenih političara u Bosni stvorena je situacija za još agresivnije napore da se iskoristi potencijal Daytonskog sporazuma u sledećih pet godina i ostvare potrebne promene tamo gde treba. Daytonski okvir, premda pun propusta, u svakom slučaju omogućava Bosni najbolje šanse za budućnost.

Pozdrav, Daniel

Dragi Daniele,

Hvala na odgovoru čiji sadržaj potvrđuje postojanje širokog konsenzusa kad su u pitanju fundamentalni problemi u Bosni, kao i našu saglasnost da je važno naći rešenje koje će ih ukloniti jednom zauvek. Tvoj izveštaj o osnovnim propustima je naročito koristan. Problem je u tome što ta lista nije bila ništa manje očigledna 1995. nego što je danas.. Prvi put sam raspravljao sa još jednim kolegom tih dana pre nego što je sporazum zvanično potpisan u Parizu: da li je Dayton smirivao želje za očepljenjem u interesu zajedništva ili se njime slabilo zajedništvo u službi uspešnog očepljenja? U to vreme, Dayton se pokazao uspešnim jer su ga različite strane mogle tumačiti na različite načine i ipak učestvovati u projektu. Ma koliko bio nesavršen, Daytonski sporazum je zaustavio krvoprolice. Međutim, nakon pet godina debata je i dalje na istom mestu. Glavni argument, tvoj i mnogih tvojih istomisljenika, svodi se na to da je brzina reformi prihvatljiva s obzirom da ne postoji alternativa i da bi, uostalom, u jednom trenutku moglo doći do radikalne promene primenom Daytonskog sporazuma, samo ako se pojavi zaista odvažan Visoki predstavnik i pokaže spremnost volju .

Pa, još uvek čekamo...Svedoci smo postepenog povećanja kapaciteta i odlučnosti kancelarije Visokog predstavnika. Međutim, naročito posle nedavnih izbora na kojima su nacionalne partije postigle neočekivan uspeh, ne može se više polagati nada u "još jedan pokušaj". Na ovaj način reforma postaje zavisna od promenljivog međunarodnog raspoloženja (može se desiti da nova američka administracija bude manje sklona intervencijama), pojedinih ličnosti (šta se dešava ako sledeći Visoki predstavnik bude loš?) i očitog haosa (gomila naredbi koje je u poslednji čas potpisao već odlazeći Carlos Westendorp bile su izdate takvom brzinom da su u zakon ušle zajedno sa beleškama i komentarima).

Šta više, vreme novac i interesovanje polako ističu. Sve veće razočarenje svih strana ne slute dobro za trajni civilni sporazum. Čuo sam kako nekoliko kolega u kancelariji Visokog predstavnika izražavaju nezvanično isto osećanje da bi Bosance nerazpoložene za saradnju trebalo ostaviti da tonu u sopstvenoj korupciji i trčevim prepirkama. Američke diplomate upozoravaju da su nesmotreni dani ogromne međunarodne pomoći Bosni, dovedeni u pitanje zbog korupcije koja je uzela zamaha i da će ona odlučno biti ukinuta, a sredstva biti preusmerena na Srbiju. Bez opasnosti od izbijanja rata, Bosna gubi i verovatno će doći smanjene i oslabljene međunarodne administracije.

Pa ipak, postoji još fundamentalniji problem. Kontradiktornost u srcu Daytonu ga na kraju razara. Ja u ovo veoma verujem jer radim u sektoru civilnog društva i mislim da je teret koji je stavljen na ovaj krhki komponent celokupne slike suviše veliki. Dayton traži od širokih narodnih masa da izgrade saradnju i zajedništvo, a podela je institucionalizovana na najvišem nivou i potpisana od strane međunarodne zajednice. Zato su u poslednjih pet godina, centralne institucije ostale kratkotrajne.

Obojica se slazemo u tome da je odlukom Ustavnog suda otvorena nada za rusenje etnickih institucija. Medjutim, ne osecam da ova ocigledna namera dokazuje da se moze sprovesti reforma Daytonске strukture. Bilo bi mi veoma mило ukoliko se moja procena pokaze pogresnom. Medjutim, cinjenica je da su hrvatske i srpske sudije bojkotovale glasanje, sto ostavlja prostora da ovu sudsku odluku napadnu kao jos jedan pokusaj Bosnjaka da oslabe suverenitet Republike Srpske. Bez sumnje, medunarodni zvanicnici morace da se potrude da uvere Banja Luku da to nije slucaj, i kao sto se i ranije vise puta desavalo, oni ce odrzavati status quo. U toku moje poslednje posete, jedan zapadni ambasador u Sarajevu rekao mi je da ova sudska odluka doprinosi destabilizaciji i da se ona mora sprečiti.

Ovo je jos jedan od brojnih primera u toku poslednjih pet godina koji ukazuju da Dayton nije resenje, vec deo problema. Nacionalisti i medjunarodni zvanicnici gaje sopstvene interese za opstanak ove nesolventne nagodbe i nece dozvoliti da se ona menja. Dok god Dayton bude ostajao u neizmenjenom sastavu, nacionalne partije ce nastaviti da ga iskoristavaju da bi opstale na vlasti i profitirale, a medjunarodna zajednica ce nastaviti da se srozava, rasipa sredstva i ostace i dalje zaglavljena u zemlji u kojoj se nisu sprovele reforme i koja ne funkcioniše.

Bosna je na putu ka jos jednoj krizi i neophodne su nove urgentne mere. Vreme je da se zatvori diskusija o Daytonu, ratu i proslosti i umesto nje otvori diskusija o Bosni, Evropi i buducnosti.

Pozdrav, Tony

Dragi Tony,

Svakako, pravi put je onaj koji vodi ka Evropi i buducnosti. Ali, do njega se ne stize napustanjem Daytonskog sporazuma, jer zasto bi ono dalo ujedinjenu, a ne podeljenu Bosnu? Po mom misljenju, napustanje Daytona nije praktican predlog. To nas nece dovesti do zeljenog cilja.

Interesovanje medjunarodne zajednice za Bosnu i te kako opada, posebno u SAD. Kao sto si i sam primetio, mnogi Evropljani nisu zainteresovani cak ni za sprovedjenje odluke Ustavnog suda BiH, koja daje prednost jedinstvu Bosne. Za sta ce se oni, po tvom misljenju, zalagati kad dodje do sastavljanja dokumenta koji treba da zameni Daytonski sporazum?

Pretpostavljam da bi se nadležnost Amerikanaca pri reviziji tog dokumenta razlikovala od rukovodece uloge koju su imali pri njegovom sastavljanju. Ko ce imati dovoljno moci i volje da obezbedi opstu podrsku jedinstvenijoj Bosni. Mada prijatna, poseta Daytonu u novembru, povodom petogodisnjice potpisivanja ugovora, ostavila je gorak ukus u mojim ustima. Gorak ukus, zato sto sam svestan nedostataka Daytonskog sporazuma, koji su bili i te kako ocigledni u raskolnickim prezentacijama clanova svake od tri glavne bosanske etnicke grupe. Ali, takodje je bilo ocigledno da postoji odlucnost da se pravnim i ustavnim merama prevazidju razlike koje medju njima postoje. Da je takva odlucnost postojala pre deset godina, do rata ne bi ni doslo.

Ispod površine pokrivena nacionalističkim tvrdnjama i međusobnim optuzivanjem, u porastu je opšta podrška ujedinjenijoj, mada ne i jedinstvenoj Bosni. Svi Bosanci, bez obzira kojoj etničkoj grupi pripadaju, žele da udju u NATO Partnerstvo za mir i da potpisu ugovor o udruživanju sa Evropskom zajednicom. Sve im je jasnije da su neophodni koraci u tom pravcu integracija vojnih snaga i ekonomsko ujedinjenje. Jedna od glavnih prepreka je korupcija. Oni koji ubiraju njene plodove ne žele da učestvuju u ekonomskoj integraciji, transparentnosti vojnog budžeta i vladavini zakona.

Borba protiv korupcije u Bosni umnogome bi potpomogla slabljenju uticaja nacionalističkih političkih partija. Ponovno otvaranje pitanja Daytonskog sporazuma omogućilo bi im da iskoriste svoje političke prednosti. Mada rezultati nedavnih izbora predstavljaju razočarenje, oni istovremeno govore o neprestanom slabljenju nacionalističkih partija. Mogućnost da Visoki predstavnik međunarodne zajednice u potpunosti koristi svoju moc, primena odluka Ustavnog suda BiH i uvođenje izvesnih promena u

uredjenje Daytonskog ugovora uskratilo bi nacionalistickim partijama prednosti koje su neposteno stekle u Daytonu i do sada ih zloupotrebljavale. Mada je na pravicima da rese pitanje uredjenja Daytonskog sporazuma, cini mi se da postoje tri moguca puta: izmene u skladu sa odredbama samog ugovora, donosenje odluke u okviru Veka za primenu mira mira ili donosenje odluke od strane Visokog predstavnika medjunarodne zajednice. Ja bih se radije odlucio za bilo koji od ova tri puta nego za potpunu reviziju Daytonskog sporazuma.

Bosnom se danas ne moze upravljati bez uticaja umerenih politickih partija. U saradnji sa umerenijim nacionalistima, umerene partije bi u narednih nekoliko godina mogle postici rezultate koji su u prethodnih nekoliko godina bili nedostizni. Moglo bi se cak desiti da umerene partije za koju godinu i same upravljaju drzavom. Ja ne vidim da bi se napustanjem Daytonskog sporazuma mogli postici neki bolji rezultati. Ja sam za ono sto ti nazivas "jos jedan pokusaj". Ne zato sto volim Dayton, vec zato sto bi u suprotnom Bosna ispastala. Odreci se Daytonskog sporazuma sada, kada su Hrvatska i Srbija napokon krenule pravim putem bio bi vratoloman potez i time bi se ponovo ugrozila stabilnost citavog ovog podrucja. Amerikanci su u poslednjih deset godina ulozili 20 milijardi dolara u izgradnju mira na Balkanu. Evropljani jos vise. Mogucnost da se ta ulaganja isplate nikada nije bila veca nego danas.

Sada nije trenutak da se odustane. Nova vlada SAD , ko god da je bude sacinjavao, trazice nacine da smanji broj i trajanje obaveza medjunarodne zajednice u Bosni. Usavrsavanje Daytonskog sporazuma pravi je put.

Pozdrav, Daniel

Dragi Daniele,

Kamen spoticanja ove nase debate nije sam Daytonski sporazum, (ako hoces, neka se on i dalje tako zove, Dejton je lep grad), vec nacin na koji treba doci do politickog sporazuma predstavljenog u tom ugovoru. Sada kad su otisla sva tri predsednika koji su bili potpisnici ugovora. a ja predlazem da se "resimo" Daytonskog ugovora, ti smisljas novu konferenciju, jos lokalnih i medjunarodnih vodja i napetih pregovora punih drame, viskija i odluka koje se donose u poslednjem trenutku. Pravi mir nikad ne izlazi iz zadimljenih soba. Zasto? Jer takvi postupci sami po sebi opravdavaju, legalizuju i, kao sto smo na nedavnim izborima videli, odrzavaju u zivotu upravo one ljude i partije koji su srz problema. Naravno, da u predsednistvu sede tri Vili Branta i da je Visoki predstavnik medjunarodne zajednice cercilovska figura, nedostaci Daytonskog ugovora ne bi bili vazni.

Ali, s obzirom na to kako je ovaj sporazum sastavljen, takva pretpostavka je neostvariva. Bosanska demokratija gusi se pod teretom 13 rivalskih ustava na nivou citave zemlje, entiteta i kantona, a nacin na koji Visoki predstavnik medjunarodne zajednice stalno odbacuje demokratski izabrane nacionalne partije, cijje postojanje je zakonom zagarrantovano, sam po sebi vrlo je radikalno.

Potreban nam je novi pristup. To ne treba da bude konferencija Dayton II, vec jedan antidaytonski proces. Taj novi pristup uzima u obzir znacaj vrsenja pritiska pomenutog u tvojoj strategiji "jos jednog pokusaja", i to na prvom mestu neophodnost pojave Visokog predstavnika "Gvozdene pesnice". Ali, mi sad moramo nastaviti s pokusajima, i to veoma odlucnim, u drugom pravcu. To na prvom mestu podrazumeva transparentnost. Siri cilj je da se postigne participacijska demokratija u kojoj bi njeni ucesnici imali otvoren pristup pravima, beneficijama i odgovornostima Evropske zajednice.

Cilj je da se u Bosni ukinu etnicke politike (jer se te dve stvari medjusobno iskljucuju) i (treba se uhvatiti u kostac) da se u pravom momentu oslabi suverenitet entiteta kantona. To bi dovelo do oslabljene drzave, cijje bi centralno jezgro, medjutim, bilo znacajno i suvereno. Na drugom mestu, to podrazumeva doslednost, posebno u vezi s kljucnim pitanjima demokratije i odgovornosti. Nema nikakvog smisla zapocinjati pricu o ljudskim pravima, povratku izbeglica ili novoj politici dok je jos uvek na slobodi toliki broj ratnih zlocinaca, a "nova" Srbija je krajnje tolerantna prema tim beguncima kojima je pruzila utociste. I na trecem mestu je sam proces. Sredstva za ostvarivanje antidaytonskog procesa jednako su vazna koliko i sam cilj. To dolazi otuda sto se nova politika u Bosni mora zasnivati na fundamentalnoj reinterpretaciji

uloge drzave, drzave kao zastitnika prava svakog pojedinca, a ne, kao u komunizmu, drzave kao pretnje tim pravima. Kako bi se dobila saglasnost za ov! u drzavu u nastajanju, stalno se mora raditi na objasnjanju te nove uloge drzave, ali se mora obezbediti da ona bude verodostojna i stvarna. Hitno treba formirati neophodne institucije sirom drzave, kad god je to moguće uz pristanak stanovnistva, a kad nije i bez njega, ali u svakom slucaju uz obimna konsultacije sa tim istim stanovnistvom.

Permanentna regionalna konferencija, vladina i nevladina, o medjusobnoj saradnji bila bi odlican pocetak i dala bi pravi znacaj procesu koji je vec lansiran kroz Pakt Stabilnosti.

U prakticnom smislu to znaci da je od licnosti Visokog zastupnika jos vaznija predanost poslu medjunarodne zajednice. "Resiti se Daytona" znaci da Vece za primenu mira priznaje da je citav projekat u opasnosti ukoliko se odmah ne prihvati novi, prodorniji pristup. To podrazumeva odlucujuci proces kojim bi se izgradila nova politika i jasno definisao cilj - nenacionalisticka naselja, ukljucujuci brisanje bivse apsurdne linije fronta poznate pod nazivom granica unutar entiteta, u okviru kojih je takva politika mogla da cveta. Nacionalisti bi mogli da se pobune, ali toj opasnosti uvek se pridavao preveliki znacaj, a u svakom slucaju NATO bi mogao da je zaustavi.

Ono sto je najvaznije u tako slozenim i mesovitim zajednicama jeste da se ukloni kobni pritisak koji namecu ustav i politika i da se stvori logican gradjanski mehanizam sa ustavnim strukturama, izbornim sistemom, institucijama za resavanje sukoba, medijskim i obrazovnim sistemima koji ce moci da pomognu da zemlja krene napred. Uz pomoc nove vizije i realne drzavne strukture, Bosanci ce biti u stanju da sami izgrade sistem sposoban da izbalansira, pa cak i iskombinuje interese svih strana.

Ipak, pravi je paradoks u tome da ce u Bosni biti vise demokratije tek kad je Zapad nametne.

Pozdrav, Tony

Dragi Tony,

Drago mi je sto cujem da ne zelis nove medjunarodne konferencije, ali se plasim da participacioni mehanizam koji predlazes za stvaranje nove, jedinstvenije Bosne nece moci da proizvede rezultate koje ti zelis. Moglo bi da se desi da se iskljucivo participacijskim procesom revizije Daytonskog ugovora ne postigne nista. Nacionalisti su vec pokazali na poslednjim izborima da su jos uvek u stanju da zaustave napore onih koji su za integraciju. Bez energicne akcije, Visokog predstavnika "Gvozdene pesnice", kako ga ti nazivas, nece izaci na dobro. Tako mi se na kraju cini da se slazes da je pravi put onaj koji podrazumeva "jos jedan pokusaj".

Predlazes da se kao cilj postavi ukidanje entiteta. Nekada sam i ja bio sklon takvom direktnom napadu na strukturu Daytonskog sporazuma. Ako si u stanju da to sprovedes, bicu medju prvim potpisnicima. Ali, Bosanci koji su protiv entiteta, ubedili su me da bi direktan napad mogao da ima suprotan efekat i da izazove pobunu nacionalista. Ekonomska moc entiteta oslabice ukoliko Bosna ucini pravi napor da se pripremi za sporazum o udruzivanju sa Evropskom zajednicom. Isto tako, tri posebne armije shvatace da je reintegracija logicna i neophodna kao deo napora da se udje u Partnerstvo za mir.

USIP je nedavno objavio izvestaj koji u vrlo odredjenim crtama izlaze politicka resenja u okviru Daytonskog sistema u cilju slabljenja entiteta. Medju njima su i sledeca: * obezbediti centralnoj vladi stalni prihod koji ne zavisi od entiteta, * ukinuti kontrolu koju nacionalisticke partije imaju nad javnim sredstvima * usmeriti pomoci ka centralnim institucijama, radije nego prema entitetima * uneti ispravke u Daytonski sporazum, kako bi svi gradjani dobili pravo da daju tri glasa za predsednistvo (po jedan za predstavnika svakog od tri naroda) * rasformirati 3 zasebne obavestajne sluzbe, * utvrditi jedinstvene strategije vojne doktrine i završiti procesa provere i profesionalizacije policije u oba entiteta.

I tako u nedogled. Zaista, postoji jos mnogo toga sto bi moglo da se ucini u okviru Daytonskog sistema.

Teksas sebe danas naziva "suverenim" jer je nekada bio nezavisan. Ali, Teksas je odavno naucio da je njegova dobrobit bila direktno povezana sa odbacivanjem ne samo nezavisnosti vec i mnogih funkcija "suvereniteta". Tako je danas drzava Teksas u velikoj meri zadržala ovlascenje da upravlja, ali funkcije suvereniteta kao sto su odbrana, spoljna politika, monetarna i carinska politika, kao i zastita ljudskih prava i regulisanje medjdrzavne trgovine obavlja vlada Sjedinjenih Drzava. Slicna evolucija entiteta u Bosni nije samo poželjna, vec je i moguca.

U zakljucku bih zeleo da naglasim vaznost koriscenja demokratskih promena u Hrvatskoj i Srbiji. Problemi u Bosni su velikim delom zasluga Tadjmanovih i Milosevicevih ambicija ka ostvarenju Velike Hrvatske i Velike Srbije.

Hrvatska se odrice armije bosanskih Hrvata i nacionalista i insistira da bosanski Hrvati treba da traze svoju buducnost u Bosni. Ukoliko i Srbija postupi na isti nacin, sto bi medjunarodna zajednica od nje trebalo da zahteva, situacija u Bosni ce se dramaticno poboljsati. Istinski demokratska Srbija gledace na Bosnu kao na suverenu drzavu i partnera u balkanskim dogadjanjima. Tako ce Srbi koji zive u Bosni biti bosanski gradjani i trazice svoju buducnost u okvirima bosanske drzave. Bosna ce biti jedna drzava, bez obzira na linije isrtane na karti. Taj dan je mozda jos veoma daleko. Ali, po mom misljenju, on ce stici ranije ukoliko radimo na usavrsavanju, a ne odbacivanju Daytonskog sporazuma.

Tvoj Daniel

Ova debata objavljena je u poslednjem izdanju NATO Pregleda posvecenog petogodisnjici Daytonskog sporazuma www.nato.int/docu/review.htm

Nagradjeni balkanski clanci Instituta za izvestavanje o ratu i miru mogu se procitati na www.iwpr.net

Preporuke US Instituta za mir za ozivljavanje mirovnog procesa u Bosni, kao i ostali clanci o Juznoj Evropi mogu se naci na www.usip.org

Location: [Bosnia and Herzegovina](#)

Focus: [Balkans: Regional Reporting & Sustainable Training](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/vreme-za-izmenu-daytona-pet-godina-nakon>